

פיתוח חשיבה מילולית

למרות שלשם פיתוח החשיבה המילולית משתמשים בכלים דומים לאלו שמשמשים בהם לפיתוח החשיבה הוויזואלית והספרתית (השלמת מלים חסרות, מציאת מלים יוצאות-דופן, מציאת מלה כך שתתקיים אנלוגיה), הרי שהשימוש במלים שונה מהשימוש בצורות או במספרים.

כאשר עסקנו בצורות או במספרים, לא נדרש כל ידע מוקדם ולא נעשו כל הנחות ביחס לידע בסיסי מוקדם. אך כאשר מדובר במלים, חייבים להניח קיום ידע בסיסי מסוים, הן מבחינת אוצר מלים, הן מבחינת הבנת משמעות המלים, והן מבחינת מבנה המשפט וחלקיו. כמו כן, הצורות והספרות אינן מלוות במשמעות מעבר למה שהן מייצגות בעוד שייתכן שאותה מלה תעורר באדם אחד אסוציאציה שונה לזו שהיא מעוררת אצל אדם אחר.

לדוגמה, את המספר 5 מבין כל אדם בצורה דומה, וכך הדבר ביחס למשולש. לא כן הדבר ביחס למלה "נספח": ראשית, יתכן שמישהו אינו מכיר מלה זו. שנית, האם הכוונה לתוספת לחומר כתוב, או למלווה לאדם, או לדיפלומט בשגרירות (נספח לענייני תרבות), וכו'? שלישית, יתכן שאצל אדם אחד מתקשרת המלה עם משמעות מסוימת - בשל נסיון העבר שלו - ואדם אחר כלל אינו מתייחס למשמעות זו.

מחקרים הוכיחו כי השימוש במלים נובע מצורך בסיסי ליצירת קשר, והוא קיים כבר אצל תינוקות רכים מאוד. כמו כן הוכח כי השפה קשורה קשר הדוק לרגש - ילדים הזוכים באהבה ללא סייג סיכוייהם ללמוד את השימוש בשפה רבים יותר מאילו של ילדים שאינם זוכים לתשומת-לב גלויה.

למרות הבעייתיות בשימוש במלים, הרי המלים הן אחת מדרכי הביטוי של האדם, ובעזרתן הוא מבטא מחשבות על נושאים קונקרטיים ומופשטים.

כאשר עוסקים בחידות-מלים, יש להתייחס למשמעות של המלה בקונטקסט בו היא מופיעה. גם כאן, לפחות כמו בחידות המבוססות על חשיבה אינדוקטיבית בתחום הוויזואלי והספרתי, יתכן שהפתרון אינו ברור, ואינו חד משמעי. במקרה כזה יש להסתפק ברע במיעוטו - כלומר, בתשובה הקרובה ביותר למה שמבקשים. עם זאת, בשל התכונות המיוחדות שיש למלה, בניגוד לצורה ולמספר, הסיכוי שתינתן תשובה נכונה, שכותב השאלה לא התכוון אליה, הוא גבוה.

החידות/שעשועי-הלשון מתחלקים לארבעה סוגים:

1. השלמת מלה חסרה במשפט מסוים. החשיבה הנדרשת כאן היא של הבנת מבנה המשפט, המשמעות של המשפט, ואת תפקידה של המלה החסרה במשפט - ובהתאם לכך החלטה על המלה החסרה.
2. מציאת המלה (או המלים) יוצאת-הדופן בקבוצה. כאן יש צורך למצוא את המשותף לרוב אברי הקבוצה, ואז להחליט איזהו יוצא-הדופן.
3. אנלוגיה מילולית: א' מתייחס ל-ב' כמו ג' ל-? כאן יש צורך להבין את המלים, למצוא מהו היחס הלוגי בין שתי המלים הראשונות ולבחור זוג מלים נוסף אשר יש ביניהן יחס דומה, תוך שמירה על הסדר הנכון בתוך זוג המלים.
4. השלמת מלה (מושג) חסר בשרשרת של מלים. כאן דרושה הכרת משמעותן של המלים והבנת החוקיות שעל-פיה הן ערוכות בשאלה. (כאן נדרש כושר הכללה גבוה, לתלמידים מתקדמים בלבד).

השלמת משפטים - מצא את המלה(ים) החסרה(ות).

בעמודים הבאים נתונים משפטים שחסרות בהם מלים. יש להשלים את המשפטים בצורה הגיונית ובעברית נכונה.
יש לבחור את המלה או המילים המתאימות מתוך מספר מלים מוצעות. כאשר לא מוצעות מלים - יש להשלים את המשפט ללא בחירה.

כדי לבחור את המלה החסרה יש:

1. להבין את משמעות המשפט כולו.
2. להבין את תפקידה של המלה החסרה במשפט (האם היא נושא, נשוא, מושא, לוואי), וכן את זיקתה של המלה לתוכן המשפט.
3. להפעיל את ההבנה שהושגה עד כה על כל אחת מהמלים הנתונות לבחירה ולמצוא בשיטת האלימינציה מהי המלה החסרה.

המלה החסרה יכולה להיות:

1. מלה המתאימה למשפט והמשלימה אותו באופו הגיוני.
דוגמה: השמש _____ במזרח ושוקעת במערב.
(עולה, יורדת, זורח, זורחת). כאן חשוב להקפיד על מין נכון ועל התאמה למלה שוקעת.
  2. מלת קשר השומרת על ההגיון הפנימי של המשפט ומתקשרת נכון אתו.
דוגמה: בחדר יש שני רהיטים _____ שולחן וכיסא.
(לדוגמה, והם: , למשל, וביניהם). המלה והם באה לשמור על ההגיון הפנימי של המשפט.
מלות הקשר יכולות להיות ממספר סוגים, כגון:
- * מלים השומרות על קשרי סיבה-תוצאה (כדי, על-מנת, מפני ש-, כיוון ש-, היות ש-, הואיל ו-, בגין, בשל, עקב, כתוצאה מ-, לכן, וכדו')
  - * מלים השומרות על קשרי השוואה (קל-וחומר, לא, גם, או, מחד-גיסא, ככל ש- וכדו')
  - * מלים השומרות על קשרי ניגוד (למרות, אבל, אך, אם כי, על-אף, עם זאת וכדו')
  - * מלים השומרות על קשרי הכללה והוספה (ו-, בנוסף ל-, כמו-כן, וכדו')
  - * מלים השומרות על קשרי פירוט (והם: -, למשל, לדוגמה, ביניהם וכדו').

היות שהחשיבה הנדרשת כאן היא **אינדוקטיבית** - מתוך המלים שבמשפט שכבר ידועות לנו אנו מנסחים לעצמנו משמעות, ועל-פיה מנסים לקבוע מהי המלה מתאימה למלא את החסר, תיתכן בהחלט אפשרות של קיום מלה אחרת, שגם היא מתאימה. **לדוגמה:** ביום שני ארעה תאונה _____ שבה נהרגו שני אנשים.

(חמורה, קשה, קטלנית, מכאיבה). כאן הבחירה תלויה בהחלט בהתייחסות הקורא לאירוע.

מומלץ להשתדל למצוא את הפתרון הקרוב ביותר מבין המלים המוצעות.

בדפים הבאים מופיעים דפי עבודה - דפי פתרון אפשרי מופיעים בנפרד בחוברת הפתרונות.

דף עבודה: השלמת משפטים

בכל אחת מן השאלות הבאות מופיע משפט שחסרה בו מלה.
בחר מתוך קבוצת המלים המוצעות את המלה המתאימה להשלמת המשפט בצורה הגיונית ובעברית נכונה.
אחרי השלמת המשפט **קרא אותו שנית** כדי לוודא כי הוא אכן הגיוני ונכון.

דוגמה:

אם הצלחת במבחן זה, _____ שהיית מצליח במבחן הקודם שהיה קל ממנו.

המלים המוצעות לבחירה: (לא, קל-וחומר, בוודאי, גם).

המלה המתאימה ביותר כאן היא קל-וחומר. המלה בוודאי גם היא מתאימה לתוכן (הגיון) המשפט,

אך אינה מתאימה לאות השימוש ש שלפני המלה היית.

המשפט השלם הוא:

אם הצלחת במבחן זה, קל-וחומר שהיית מצליח במבחן הקודם שהיה קל ממנו.

1. _____ נכותו, הישגיו הספורטיביים הם טובים.
(כתוצאה, אף-כ, עם-זאת, למרות).
2. מזג-האוויר הסוער גרם ל _____ זרם החשמל.
(קלקול, נתק, ניתוק, הפסיק).
3. כשהסתיימה הריצה היינו _____, ולכן הלכנו אל המעיין הסמוך.
(צמא, רעבים, צמאים, רטובים).
4. השמש זורחת במזרח ו _____ במערב.
(עולה, יורדת, שוקעת, שוקע).
5. בחדר יש ארבעה רהיטים _____ שולחן, כיסא, מיטה וארון.
(לדוגמה, והם: , למשל, וביניהם).
6. בחדר רהיטים רבים _____ שולחן, כיסא, מיטה וארון.
(לדוגמה, והם: , למשל, וביניהם).
7. דן אינו רוצה ללמוד בחוץ-לארץ _____ שהוא אוהב את הארץ.
(למרות, מפני, על-אף, אלא).
8. הלכנו אל המעיין הסמוך כדי _____ את צמאוננו.
(להרטיב, להרוות, להשקות, להשביע).

9. יהיה קשה _____ אותו להיפגש עם אויבו.
(למנוע, לשכנע, לקרב, לגרום).
10. רבים צפו בטלוויזיה בטקס _____ של הנשיא החדש עזר וייצמן.
(הכתרתו, הבאתו, הליכתו).
11. אחרתי לפגישה _____ שיצאתי מהבית מוקדם.
(אך, אילו, למרות, מפני ש-, אבל, היות ש-, כתוצאה)
12. ביום שני ארעה תאונה _____ שבה נהרגו שני אנשים.
(ארוכה, קלה, קטלנית, מכאיב).
13. הייתי מופיע לפגישה _____ הודיעו לי עליה בזמן.
(למרות, אילו, משום ש-, לכן).
14. למרות שהבנתי את החומר שנלמד בכיתה, _____ להכין את שיעורי הבית.
(הצלחתי, לא הצלחתי, רציתי, הצליח).
15. ספר את הסיפור בקיצור, ואל תיכנס ל_____.
(סיכום, דיבור, פרט, פרטים).
16. שני המנהיגים האלה משרתים _____ משותפת.
(מטרה, קהל, גוף, קבוצה).
17. עליך להקפיד _____ את כל חוקי התנועה כדי למנוע תאונות.
(לקרוא, לכתוב, לקיים, לבצע).
18. הבנת הנקרא כוללת יכולת _____ בין עיקר לבין טפל.
(הבנה, הבחנה, סיבה, הסקה).
19. שני המושגים הם מנוגדים, ויש ליישב את ה_____ ביניהם.
(טעות, סתירה, סתירה, אי-סדר).
20. כדי שמזגן יקרר, הוא חייב לפלוט את ה_____.
(חום, קור, קירור, חשמל).
21. הבלש _____ אחרי החשוד.
(הולך, חוקר, עוקב, שומר).

השלמת משפטים

בכל אחת מן השאלות הבאות מופיע משפט שחסרה בו מלה, או חסרות בו מלים. בחר מתוך אחת מקבוצת המלים המוצעות את המלה (מלים) המתאימה (ות) להשלמת המשפט בצורה הגיונית ובעברית נכונה. אחרי השלמת המשפט **קרא אותו שנית** כדי לוודא כי הוא אכן הגיוני ונכון.

דוגמה:

לא הייתה _____ בין _____, אך בדרכים המובילות להשגתן הם _____.
קבוצות המלים המוצעות לבחירה: (סתירה, מטרותיהם, נחלקו; תקווה, דרכיהם, נחלקו; סתירה, רצונותיהם, השתוו).
הקבוצה המתאימה ביותר כאן היא **סתירה, מטרותיהם, נחלקו**.
נסה להציב במקום המלים החסרות את המלים מקבוצות שונות וראה האם המשפט הגיוני ונכון. המשפט השלם הוא:
לא הייתה סתירה בין מטרותיהם, אך בדרכים המובילות להשגתן הם נחלקו.

1. ההצעה _____ ברוב קולות, _____ ההסטה שהתנהלה נגדה. (נדחתה, למרות; התקבלה, הקואליציה; התקבלה, למרות).
2. הסיפור _____ ילד שטיפס אל _____ עץ. (מציג, בית; מתאר, ראש; על, ענפי).
3. _____ לפגישה למרות שיצאתי מהבית _____. (אחרת, מוקדם; אחרת, מוקדם; אחרת, מאוחר).
4. הארכיאולוג חופר באדמה _____ שרידים מזמנים קדומים. (למרות, מחפש; כי, יש; כדי, לגלות).
5. כתוב דו"ח _____, ואל תשמיט שום _____. (מפורט, פרט; כולל, פרטים; דומה, פרט).
6. בחדר הייתה _____ לפתע נשמע _____ והדלת _____. (המולה, רחש, נסגרה; דממה, רחש, נפתחה; שקט, רעש, נפתחה).
7. לפתע _____ האור ו _____ חשיכה, השתררה; כבה, אור, שחור). (נדלק, חשיכה, נפלה; כבה, חשיכה, השתררה; כבה, אור, שחור).
8. בתחרויות _____ במועדון השתדלנו _____ לזכות בגביע. (נערכו, לזכות, כדי; שנערכו, לנצח, כדי; הספורט, לעבור, על-מנת).
9. משחק הכדורגל הוא _____ והיה ידוע, _____ בצורה _____ לחלוטין, ליוונים ולרומאים. (חדש, אם כי, אחרת; ספורטיבי, אמנם, דומה; עתיק, אם כי, שונה).
10. נבחרתם להשתתף ב _____ שבו מבקשים לבדוק _____ צריכה. (מבחן, הרגל; סקר, הרגלי; סקר, האם).

השלמת משפטים

בכל אחת מן השאלות הבאות מופיע משפט שחסרה בו מלה, או חסרות בו מלים. השלם את המשפט בצורה הגיונית ובעברית נכונה. אחרי השלמת המשפט **קרא אותו שנית** כדי לוודא כי הוא אכן הגיוני ונכון.

דוגמה:

לא הייתה סתירה בין _____, אך בדרכים להשגתן הם _____.
המשפט השלם הוא:
לא הייתה סתירה בין מטרותיהם, אך בדרכים להשגתן הם נחלקו.

1. ספורטאי טוב חייב גם לדעת _____ בכבוד.
2. בספורט חשוב הנצחון, אך חשוב שהמשחק יהיה _____.
3. בתקופה שקדמה לקיטור, היו רותמים _____ למחרשה.
4. אנו שואבים אנרגיה מה _____ שאותו אנו אוכלים.
5. פו הדוב והחתול במגפיים הם _____ של ספרי ילדים.
6. האסיר ניסה _____ מן הכלא.
7. האנציקלופדיה היא בת שלושים _____.
8. שמים במכונית _____ כדי שתיסע.
9. פחם, כמו נפט, צריך _____ כדי להפיק חום.
10. _____ התלמידים הטובים נכשלו במבחן, _____ התלמידים החלשים.
11. החלוצים העמידו את העבודה העברית _____ סולם העדיפויות הלאומי.

12. עמים שחדלו _____ את אדמותיהם ו _____ את בתיהם בעצמם, ירדו מעל _____ ההיסטוריה.
13. כאשר המפעל התרחב הוא _____ למפעלי משנה.
14. המשטרה חייבת _____ פושעים ולא _____ עין מפשעיהם.
15. הציבור _____ מנבחריו, אחרי שתלה בהם _____ רבות.
16. ה _____ הגיש למוכר שטר כסף וקיבל בחזרה _____.
17. למרות שלקחתי את _____ שרשם לי הרופא, לא _____ במצבי.
18. המלצר הגיש לנו את ה _____ ואנו בחרנו _____ מנה עיקרית.
19. האחיות התאומות היו כה _____ עד כי חברותיהן _____ להבחין ביניהן.
20. הוא _____ במבחן _____ לא היה _____ בשיעורים.
21. עמדתי בפני _____ גדולה ולא הצלחתי לפתור _____.
22. _____ למדת למבחן, לא היית _____ בו.
23. במדע, _____ במלחמה, מנצח מי שהתמדתו _____.
24. רצוי להסתכל על בעיה מזווית _____, כדי שהפתרון _____ כוללני.
25. הכושר לקבוע מראש את _____ התינוק אינו עוד בגדר _____.
26. בתזמורת ארבעה _____ נשיפה _____ חצוצרה, סכסופון, קרן וקלרניט.

השלמת משפטים מבחן

בכל אחת מן השאלות הבאות מופיע משפט שחסרה בו מלה, או חסרות בו מלים. בחר מתוך אחת מקבוצת המלים המוצעות את המלה (מלים) המתאימה (ות) להשלמת המשפט בצורה הגיונית ובעברית נכונה. אחרי השלמת המשפט **קרא אותו שנית** כדי לוודא כי הוא אכן הגיוני ונכון.

דוגמה:

לא הייתה _____ בין _____, אך בדרכים המובילות להשגתן הם _____.
קבוצות המלים המוצעות לבחירה: (סתירה, מטרותיהם, נחלקו; תקווה, דרכיהם, נחלקו; סתירה, רצונותיהם, השתוו).
הקבוצה המתאימה ביותר כאן היא סתירה, מטרותיהם, נחלקו.
נסה להציב במקום המלים החסרות את המלים מקבוצת שונות וראה האם המשפט הגיוני ונכון.
המשפט השלם הוא:
לא הייתה סתירה בין מטרותיהם, אך בדרכים המובילות להשגתן הם נחלקו.

1. להלן מהלכיהם של _____ השחמט: רץ _____ על הקווים האלכסוניים _____ במשבצת שעליה הוא _____; _____ (הכלים, רץ, לאורך, עומדת; כלי, שולט, הנפגשים, נמצא; משחק, שולטת, לאורך, רץ).
2. _____ טעות אושרה הזמנת מקומות _____ רב יותר של אנשים מכפי _____ לארח במקום. (בשל, למספר, שאפשר; הייתה, מספר, אפשרי; עקב, למספר, אפשרי).
3. ההנחה שאם אתה _____ לבצע משימות קשות תוכל _____ לבצע משימות _____ אינה נכונה בהכרח. (מסוגל, למרות, מסובכות; מסוגל, גם, קלות; יכול, גם, קלה).
4. המוח האנושי יודע כל-כך _____ ליצור קשרים עד כי _____ תמיד כל מלה אקראית _____ רעיונות _____ בנושא הנדון. (יפה, כמעט, מעורר, בקשר; טוב, כמעט, מעורר, קשורים; טוב, שכמעט, תעורר, הקשורים).

השלם את המשפטים הבאים בצורה הגיונית ובעברית נכונה.

5. אתה מטייל בארץ _____ ואתה _____ אך אתה חושש לשתות _____ אינך יודע _____ המים ראויים _____.
6. הדלקת _____ ומחמירה, _____ החולה אלרגי _____ האנטיביוטית שאותה _____ לקבל.
7. עליך להגיע _____ לנמל התעופה אך אינך מצליח _____ את מכוניתך.
8. בעיות יש _____ מקום. לעתים אתה יכול להתעלם מבעיה, אבל _____ עליך לנסות _____ בעיות.

סדרות מילוליות - מציאת מלה יוצאת-דופן

בחידות בעמודים הבאים נתונות סדרות מילוליות "מקולקלות".

נתונה קבוצת מלים בעלות מכנה משותף - המתארות דברים דומים. אל תוך הקבוצה השתרבבה מלה אחת השונה מכל השאר - אינה מקיימת את החוקיות של הקבוצה. יש לבחור את המלה יוצאת-הדופן, זו שאינה מהווה איבר בסדרה. העיקרון בפתרון חידות אלה הוא מציאת הדמיון בין רוב המלים, והשוני בין מלה אחת ושאר המלים הנתונים.

כדי לבחור את המלה יוצאת-הדופן יש:

1. להתבונן בסדרה ולאתר את הקשר בין רוב המלים בקבוצה.
2. לנסח את הקשר או המכנה המשותף ולבדוק האם הקשר שנמצא חל על איברי הסדרה, מלבד האיבר יוצא-הדופן.
3. להפעיל את החוקיות ולמצוא בשיטת האלימינציה מהי המלה ה"מקלקלת את השורה".

המכנה המשותף שעל-פיו בנויה הסדרה יכול להיות:

1. כל המלים מתארות קבוצה מסוימת כגון בעלי-חיים, פרחים וכדו'.
דוגמה: מלפפון, גזר, שעועית, כלנית, צנון. כל המלים, מלבד כלנית, מתארות ירקות.
2. כל המלים מתארות מלים הקשורות לנושא מסוים, או מלים נרדפות, או פעולות דומות וכדו'.
דוגמה: ראייה, שמיעה, מישוש, קריאה, ריח. כל המלים, מלבד קריאה, מתארות חושים, ואז מקדימה אותן המלה חוש (חוש-ראייה, חוש שמיעה וכו').
דוגמה: רך, חלק, מחוספס, חמוץ, גבשושי. כל המלים, מלבד חמוץ, מתארות תכונות של משטחים.

הפריטים מופיעים בשורה, ויש למצוא את הפריט שאינו מקיים את החוקיות של השורה.

היות שהחשיבה הנדרשת כאן היא **אינדוקטיבית** - מתוך המקרים שכבר ידועים לנו אנו מנסחים לעצמנו חוק, ועל-פיו מנסים לקבוע איזה פריט מקלקל את השורה - תיתכן בהחלט אפשרות של קיום הכללה אחרת, שגם היא חלה על המקרים המעטים הידועים לנו.

דוגמאות:

* 1. תפוח 2. בננה 3. מלפפון 4. שיזף 5. אגס
 התשובה המקובלת היא: יוצא-הדופן: מלפפון המשותף: כל השאר פירות
 אבל גם התשובה הזו נכונה: יוצא-הדופן: בננה המשותף: לכל השאר יש זרעים (אצל הבננה הם מנוונים)

וגם התשובה הזו נכונה: יוצא-הדופן: שיזף המשותף: לכל השאר יש זרעים רבים.

* 1. מכונית	2. אופניים	3. מטוס	4. אוניה	5. רכבת
<u>יוצא-הדופן:</u>	<u>2 (אופניים) .</u>	<u>המשותף:</u>	<u>כלי-רכב ממונעים</u>	
<u>וגם: יוצא-הדופן:</u>	<u>4 (אוניה) .</u>	<u>המשותף:</u>	<u>אין לה גלגלים</u>	
* 1. פטיש	2. משור	3. מקטרת	4. עפרון	5. מחשב
<u>יוצא-הדופן:</u>	<u>3 (מקטרת) .</u>	<u>המשותף:</u>	<u>כלי-עבודה</u>	
<u>וגם: יוצא-הדופן:</u>	<u>5 (מחשב) .</u>	<u>המשותף:</u>	<u>יש מרכיבים העשויים מעץ</u>	
* 1. משקיף	2. צופה	3. מקשיב	4. מביט	5. מסתכל
<u>יוצא-הדופן:</u>	<u>3 (מקשיב) .</u>	<u>המשותף:</u>	<u>מלים נרדפות לרואה</u>	
<u>וגם: יוצא-הדופן:</u>	<u>2 (צופה) .</u>	<u>המשותף:</u>	<u>בניין הפעיל</u>	
* 1. נמר	2. פנתר	3. אריה	4. דוב	5. סוס
<u>יוצא-הדופן:</u>	<u>5 (סוס) .</u>	<u>המשותף:</u>	<u>חיות-טרף</u>	
<u>וגם: יוצא-הדופן:</u>	<u>4 (דוב) .</u>	<u>המשותף:</u>	<u>מהירים בתנועתם</u>	

בכל מקרה יש לנמק בקצרה את הסיבה לבחירת הפריט יוצא-הדופן.

בדפים הבאים יש דפי-עבודה ולכל דף תמצא פתרון אפשרי בחוברת הפתרונות.

מציאת המלה שהיא יוצאת-דופן

בכל אחת מן החידות הבאות יש קבוצה של מלים. לכולן, מלבד לאחת, יש תכונה משותפת: הן מתארות דברים דומים. המלה יוצאת-הדופן "מקלקלת את השורה" ויש להוציאה.
רשום את המספר המופיע לפני אותה מלה, ורשום גם מהי התכונה המשותפת לקבוצה.

דוגמאות:

1. גן	2. אופה	3. נגר	4. משור	5. סנדלר
<u>יוצא-הדופן: 4. המשותף: בעלי מלאכה.</u>				
1. כלנית	2. רקפת	3. שמיר	4. נורית	5. סביון
<u>יוצא-הדופן: 3. המשותף: פרחי-בר.</u>				
1. כותב	2. קורא	3. קופץ	4. נופל	5. נפילתי
<u>יוצא-הדופן: 5. המשותף: פעלים בזמן הווה.</u>				
1. 1. מלפפון	2. פלפל	3. גזר	4. נורית	5. קישוא
<u>יוצא-הדופן: המשותף:</u>				
2. 1. כלב	2. חתול	3. אוגר	4. פיל	5. ארנב
<u>יוצא-הדופן: המשותף:</u>				
3. 1. תינוק	2. עייר	3. תרנגול	4. אפרוח	5. סייח
<u>יוצא-הדופן: המשותף:</u>				
4. 1. שולחן	2. כיסא	3. ארון	4. כורסה	5. סולם
<u>יוצא-הדופן: המשותף:</u>				
5. 1. מעריב לנוער	2. הארץ	3. מעריב	4. דבר	5. ידיעות אחרונות
<u>יוצא-הדופן: המשותף:</u>				
6. 1. כפתור	2. חולצה	3. מעיל	4. מכנסיים	5. גרביים
<u>יוצא-הדופן: המשותף:</u>				
7. 1. תפוח	2. בננה	3. פירות	4. שזיף	5. אגס
<u>יוצא-הדופן: המשותף:</u>				

- 8.** 1. חכם 2. פיקח 3. משכיל 4. זריז 5. שנון
יוצא-הדופן: המשותף:
- 9.** 1. ירוק 2. מלפפון 3. צהוב 4. כחול 5. אדום
יוצא-הדופן: המשותף:
- 10.** 1. זכוכית 2. כוס 3. צלחת 4. כוסית 5. קנקן
יוצא-הדופן: המשותף:
- 11.** 1. לראות 2. לשמוע 3. להריח 4. לסדר 5. למשש
יוצא-הדופן: המשותף:
- 12.** 1. לוותן 2. אדם 3. דג 4. כלב 5. קוף
יוצא-הדופן: המשותף:
- 13.** 1. ברזל 2. נחושת 3. זהב 4. צינור 5. כסף
יוצא-הדופן: המשותף:
- 14.** 1. אלוף 2. רב-טוראי 3. רב-סרן 4. סגן 5. מפקד
יוצא-הדופן: המשותף:
- 15.** 1. מוקד 2. אמצע 3. מרכז 4. בתוך 5. שוליים
יוצא-הדופן: המשותף:
- 16.** 1. ברד 2. שלג 3. רעם 4. גשם 5. טל
יוצא-הדופן: המשותף:
- 17.** 1. תגרה 2. קטטה 3. מריבה 4. מדון 5. פציעה
יוצא-הדופן: המשותף:
- 18.** 1. לחמניה 2. לחם 3. חלה 4. בצק 5. כעך
יוצא-הדופן: המשותף:
- 19.** 1. משולש 2. מקבילית 3. מרובע 4. משושה 5. קוביה
יוצא-הדופן: המשותף:
- 20.** 1. משולש 2. מקבילית 3. מעוין 4. ריבוע 5. טרפז
יוצא-הדופן: המשותף:

מציאת המלה שהיא יוצאת-דופן

מבחן

בכל אחת מן החידות הבאות יש קבוצה של מלים. לכולן, מלבד לאחת, יש תכונה משותפת: הן מתארות דברים דומים. המלה יוצאת-הדופן "מקלקלת את השורה" ויש להוציאה. רשום את המספר המופיע לפני אותה מלה, ורשום גם מהי התכונה המשותפת לקבוצה.

דוגמאות:

1. גן	2. אופה	3. נגר	4. משור	5. סנדלר
<u>יוצא הדופן: 4. המשותף: בעלי מלאכה.</u>				
1. כלנית	2. רקפת	3. שמיר	4. נורית	5. סביון
<u>יוצא-הדופן: 3. המשותף: פרחי-בר.</u>				
1. כותב	2. קורא	3. קופץ	4. נופל	5. נפילתי
<u>יוצא-הדופן: 5. המשותף: פעלים בזמן הווה.</u>				
- 1.**

1. גשם	2. טל	3. שלג	4. קור	5. ברד
<u>יוצא-הדופן: המשותף:</u>				
  - 2.**

1. מעגל	2. פירמידה	3. קוביה	4. גליל	5. חרוט
<u>יוצא-הדופן: המשותף:</u>				
  - 3.**

1. חכם	2. טיפש	3. זריז	4. חולה	5. פזיז
<u>יוצא-הדופן: המשותף:</u>				
  - 4.**

1. שולחן	2. כיסא	3. ארון	4. כורסה	5. מדפים
<u>יוצא-הדופן: המשותף:</u>				
  - 5.**

1. כספת	2. ארנק	3. קערה	4. מזוודה	5. קופסת-גפרורים
<u>יוצא-הדופן: המשותף:</u>				
  - 6.**

1. כפתור	2. חולצה	3. כיס	4. צווארון	5. רוכסן
<u>יוצא-הדופן: המשותף:</u>				
  - 7.**

1. בתוך	2. בחוץ	3. בפנים	4. במרכז	5. באמצע
<u>יוצא-הדופן: המשותף:</u>				
  - 8.**

1. עצמאות	2. שחרור	3. שעבוד	4. קוממיות	5. חופש
<u>יוצא-הדופן: המשותף:</u>				

אנלוגיות מילוליות

אנלוגיה מילולית: א' מתייחס ל-ב' כמו ג' ל-? כאן יש צורך להבין את המלים, למצוא מהו **היחס הלוגי** בין שתי המלים הראשונות ולהשליך **יחס** זה על זוג מלים נוסף, תוך שמירה על **הסדר** הנכון בתוך זוג המלים. כאן צריכה להתקיים כעין משוואה: **א : ב = ג : ד** יש לשים לב ש- **א : ב ≠ ד : ג**

דוגמה 1:

שעון:מחוג = _____ : _____ (יום:שבוע ; שבוע:יום ; שעון:שעה)

יש להבין את צמד המלים הנתונות ולגלות את הקשר הלוגי שביניהן. במקרה זה היחס הוא בין **שלם** (שעון) ו**חלקו** (מחוג). נחפש בין ההצעות לבחירה יחס כזה. **הסדר** חשוב ולכן לא נבחר ב-יום-שבוע כי כאן היחס הוא בין החלק לשלם. היחס הלוגי הוא בין שתי המלים הנתונות ולא בין מלה נתונה למלה המופיעה בהצעות לבחירה. העובדה שבצד הבחירה מופיע הצמד שעון:רצועה אינה חשובה כאן. חשוב שהאנלוגיה אינה מתקיימת: שעה אינה חלק משעון. הבחירה הנכונה היא, איפוא, **שבוע:יום** כי **יום** הוא חלק **משבוע** כמו **שמחוג** הוא חלק **משעון**. כדי למצוא את הבחירה הנכונה יש לשאול את השאלה המבחינה: מהו היחס בין צמד המלים בשאלה. מהרגע שמזהים מהו היחס שואלים לגבי כל-אחד מצמדי המלים המוצעים לבחירה: האם היחס שהגדרתי מתקיים.

דוגמה 2:

חיפוש:מציאה = _____ : _____ (ספורט:אימון ; אימון:כישלון ; אימון:הצלחה)

היחס שמגלים הוא : **פעולה : תוצאה** . מציאה היא תוצאה של חיפוש. **השאלה** שיש לשאול ביחס לכל זוג: האם המלה השנייה בצמד לבחירה מתארת תוצאה של הפעולה המתוארת במלה הראשונה של אותו צמד? האם אימון הוא תוצאה של ספורט? לא. האם כישלון הוא תוצאה של אימון? לא. האם הצלחה היא תוצאה של אימון? כן. ובכן, זהו הצמד המבוקש. **חיפוש** מביא בסופו של דבר **למציאה** כמו שאימון מביא **להצלחה**.

סוגי יחסים נפוצים בין צמדי מלים

להלן רשימה (חלקית) של סוגי קשרים לוגיים אפשריים בין צמדי מלים, המאפיינים את המשוואות המילוליות.

מלים נרדפות (רזה:צנום = נמוך:גוף = רך-לב:פחדן = ריב:מדון).

מלים מנוגדות - ניגודים, הפכים (שמן:רזה = ארוך:קצר = רחב:צר = כהה:בהיר).

השלם וחלקיו (שבוע:יום = בית:גג = מכונית:הגה = ארון:ספרים:מדף).

בעל-חיים ותוצרו - מה הוא מייצר (פרה:חלב = תרנגולת:ביצה = תולעת:משי = דבורה:דבש).

בעל-חיים ומקום מגוריו (פרה:רפת = תרנגולת:לול = סוס:אורווה: יונה:שובך).

מבנה והמשתמשים בו (בית:ספר:ילדים = כנסיה:נוצרים = מרפאה:חולים = חנות:קונים).

פעולה והתוצאה שלה (אפיה:מאפה = מכה:כאב = רחצה:ניקיון = אכילה:שובע).

בעל-מקצוע ותוצאת עבודתו (נגר:כסא = אופה:לחם = מלחין:מנגינה = סנדלר:נעל).

עצם (אנושי או אחר) - ותיפקודו (קצין:פיקוד = חבר:כנסת:חקיקה = מורה:הוראה = פרגוד:הסתרה).

חפץ והחומר שממנו הוא עשוי (שולחן:עץ = כוס:זכוכית = ספר:נייר = טבעת:נישואין:זהב).

חפץ וקבוצה שאליה הוא שייך (כסא:רהיטים = מברג:כלי-עבודה = לווייתן:יונקים = מחבת:כלי-בישול).

ניגודי כיוון בין עצמים (רצפה:תקרה = ארץ:שמיים = למטה:למעלה = מסד:טפחות).

סמל והתכונה שאותה הוא מסמל (נחש:ערמומיות = נמלה:חריצות = צרצר:בטלנות = סקוטי:קמצנות).

מלים הממוקמות על-פי דרגות עוצמה (מפליא:מדהים = מבוהל:מבועת = חשש:דאגה = שמחה:אושר).

אם הקשר שבין הצמד הנתון לך אינו אחד מהקשרים המוזכרים, נסה לחשוב מאילו חלקי דיבר מורכב צמד השאלה - שמות-עצם, שמות-תואר, פעלים, מילות-יחס וכו'. יש להניח שגם הצמד האנלוגי לו מורכב מאותם חלקי דיבר.

אם בצמד השאלה מופיע שם-עצם ואחריו שם-תואר - יש להניח שגם בצמד האנלוגי יהיה המצב כזה.

יתכן בהחלט שתתאים יותר מתשובה אחת.

למשל:

סבון:נקיון = דיאטה:_____ (יופי, רזון, מחלה)

בדרך כלל יענו: רזון סוג הקשר: סיבה ותוצאה השאלה: מהי התוצאה של דיאטה
אבל למעשה, שתי האפשרויות האחרות (כתוצאות) מתאימות גם הן - זה תלוי במסתכל ובניסיון החיים שלו.

השלמת צמד מלים אנלוגי

בשורה הראשונה של כל אחד מן התרגילים הבאים מופיעה משוואה מילולית שחסר בה גורם אחד בלבד. בין צמד המלים שבאגף הימני של המשוואה קיים קשר או יחס מסויים. מצא את הקשר או היחס שבין המלים. בסוגריים תמצא רשימת מלים מוצעות. בחר מתוך רשימת המלים המוצעות את המלה המתאימה ביותר להשלמת המשוואה המילולית. (היחס בין צמד המלים מצידו האחד של סימן השוויון דומה ליחס שבין צמד המלים בצידו השני). **שים לב:** יש חשיבות לסדר המלים בצמד. רשום את המלה שבחרת במשוואה, ורשום גם מהו סוג הקשר בין המלים במשוואה, ואת השאלה המבחינה.

1. לילה: יום = שקט: _____ (אפלה, רעש, אור)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
2. חנוכה: סביבון = פורים: _____ (שמחה, רעשן, אזני-המן)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
3. עץ: גזע = מכונת: _____ (גלגל, כביש, מהירות)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
4. שחור: לבן = גבוה: _____ (אדום, נמוך, כהה)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
5. ריבוע: קוביה = מלבן: _____ (תיבה, קו, זווית)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
6. חורשה: יער = גינה: _____ (פרחים, גן, עצים)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
7. שבוע: יום = סנטימטר: _____ (מטר, מילימטר, שעה)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
8. מורה: בית ספר = רופא: _____ (חולים, מרפאה, גן-ילדים)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
9. ניסן: פסח = תשרי: _____ (ראש-השנה, יום-העצמאות, חג)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
10. מפסק: חשמל = ברז: _____ (מים, חוט, צינור)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
11. חמאה: חלב = יין: _____ (מים, ענבים, ביצים)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____

12. תריסר = 10,000: _____ (עשרת, רבבה, זוג)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
13. מספריים: גזירה = עט: _____ (כתיבה, חיתוך, שחור)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
14. רגל: נעל = ראש: _____ (סנדל, שרוכים, כובע)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
15. גדול: ענק = מבוגר: _____ (גדול, צעיר, זקן)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
16. מאזניים: צדק = נחש: _____ (רפואה, זוחלים, ירקות)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
17. שמש: חמה = ירח: _____ (כוכבים, סהר, קרה)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
18. פרגוד: הסתרה = כיסא: _____ (כתיבה, ישיבה, שחור)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
19. אות: קריאה = תו: _____ (כתיבה, תקן, נגינה)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
20. לב: אהבה = מוח: _____ (חכמה, ראש, הרגשה)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
21. כלב: נביחה = יונה: _____ (יללה, נשיכה, המיה)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
22. שניה: זמן = גרם: _____ (גרר, משקל, טיפה)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
23. סופר: כותב = זבן: _____ (מכירה, מוכר, קונה)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
24. הר: חרמון = נחל: _____ (נהר, מים, ירקון)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____

השלמת צמד מלים אנלוגי

בכל אחד מן התרגילים הבאים מופיעה משוואה מילולית שחסר בה האגף השמאלי. בין צמד המלים מצידו האחד של סימן השוויון יש קשר או יחס מסוים. שים לב: יש חשיבות לסדר המלים בצמד. מצא מהו היחס בין המלים. בסוגריים תמצא רשימת של צמדי-מלים. בעזרת שאלה מבחינה בחר את צמד המלים אשר ביניהן קיים הקשר או היחס הדומה ביותר. רשום את הצמד שבחרת במשוואה, ורשום גם מהו סוג הקשר בין המלים במשוואה, ואת השאלה המבחינה. (מספיק לרשום שאלה ביחס לצמד אחד).

דוגמא 1:

לילה:יום = _____:_____ (יום:אפלה; שקט:רעש; יום:אור)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____

פתרון

לילה:יום = שקט:רעש (יום:אפלה; שקט:רעש; יום:אור)
סוג הקשר: הפכים השאלה: האם יום הוא ההפך מאפלה?

דוגמא 2:

חרסינה:ספל = _____:_____ (צלחת:ספל; שולחן:עץ; עץ:שולחן)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____

פתרון

חרסינה:ספל = עץ:שולחן (צלחת:ספל; שולחן:עץ; עץ:שולחן)
סוג הקשר: חומר וחפץ העשוי ממנו השאלה: האם מצלחת עושים ספל?

1. כוס:זכוכית = _____:_____ (לבוש:חולצה; ילדה:חולצה; חולצה:בד)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____

2. מחברת:עט = _____:_____ (לוח:גיר; לוח:שחור; לוח:עיפרון)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____

3. חמור:אתון = _____:_____ (עז:דוב; אריה:שאגה; אריה:לביאה)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____

4. כף:סכר"ם = _____:_____ (כיסא:רהיטים; שולחן:כיסא; כף:שולחן)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____

5. כובע:שמש = _____:_____ (משטרה:חוק; משטרה:פושעים; משטרה:גשם)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____

6. בית:גג = _____:_____ (צמרת:עץ; עץ:צמרת; עץ:רעפים)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____

7. ריבוע:קוביה = _____:_____ (מלבן:משולש; בית:חלון; עיגול:כדור)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____

8. דלק:מכונית = _____:_____ (סוס:עגלה; דג:מים; מזון:אדם)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
9. אור:סינוור = _____:_____ (החרשה:רעש; רעש:החרשה; מנורה:זרקור)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
10. אוויר:מזג = _____:_____ (אור:חושך; לוח:שחור; ספר:בית)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
11. זכוכית:שקיפות = _____:_____ (דלק:נזילות; מים:צמא; לוח:עיפרון)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
12. מערה:דירה = _____:_____ (כיסא:מיטה; רובה:מטרה; נר:נורה)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
13. גבוה:נמוך = _____:_____ (צלול:עכור; צלול:גנוז; צלול:מוצנע)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
14. מכמורת:דייג = _____:_____ (קמח:טוחן; ריחיים:טוחן; דג:מכמורת)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
15. לנזוף:לגנות = _____:_____ (לסגת:להילחם; לצעוד:למחות; לרסן:לדכא)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
16. שיער:קרחת = _____:_____ (פיאה:ראש; גשם:בצורת; בריא:מחלה)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
17. ארץ:שמש = _____:_____ (אלקטרון:גרעין(האטום); פרוטון:ניטרון; אטום:מולקולה)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
18. עצב:שמחה = _____:_____ (קוצר-רוח:זריזות; קוצר-רוח:סבלנות; מרבד:צמר)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
19. חלם:חוכמה = _____:_____ (צפת:מיסטיקה; סדום:צדק; פריס:אורות)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
20. חזק:גיבור = _____:_____ (שמן:רזה; יום:שנה; גדול:ענק)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____
21. עני:כסף = _____:_____ (חולה:בריאות; עשיר:בזבז; מנעול:מפתח)
סוג הקשר: _____ השאלה: _____

השלמת צמד מלים אנלוגי מבחן

בסוגריים תמצא רשימת של צמדי-מלים. בחר את הצמד המתאים ביותר להשלמת המשוואה המילולית.
שים לב: יש חשיבות לסדר המלים בצמד.

1. עיתון:נייר = _____:_____ (לבוש:חולצה; ילדה:חולצה; חולצה:בד)
סוג הקשר: _____ השאלה המבחינה: _____
2. כלוב:אריה = _____:_____ (כלב:מלונה; חדר:בית; אקווריום:דג-זהב)
סוג הקשר: _____ השאלה המבחינה: _____
3. יסודי:בסיסי = _____:_____ (עמוק:רדוד; צנום:רזה; מגבת:בד)
סוג הקשר: _____ השאלה המבחינה: _____
4. דמוקרטיה:דיקטטורה = _____:_____ (חירות:עבדות; אדום:ורוד; חולצה:מכנסיים)
סוג הקשר: _____ השאלה המבחינה: _____
5. זבוב:חרקים = _____:_____ (אקדח:נשק; רהיטים:כיסא; מטר:מילימטר)
סוג הקשר: _____ השאלה המבחינה: _____
6. נעל:סנדלר = _____:_____ (נעל:חולצה; לחם:אופה; אופה:לחם)
סוג הקשר: _____ השאלה המבחינה: _____
7. שקט:דממה = _____:_____ (קטן:זעיר; עלייה:ירידה; שקט:שלווה)
סוג הקשר: _____ השאלה המבחינה: _____
8. דלת:בית = _____:_____ (לבוש:חולצה; חולצה:כפתור; כפתור:חולצה)
סוג הקשר: _____ השאלה המבחינה: _____
9. כרם:ענבים = _____:_____ (פרדס:תפוזים; פרדס:תפוז; תפוזים:פרדס)
סוג הקשר: _____ השאלה המבחינה: _____
10. חוט:מחט = _____:_____ (מסמר:פטיש; מחט:סיכה; מחט:חוט)
סוג הקשר: _____ השאלה המבחינה: _____
11. מערב:מזרח = _____:_____ (ימין:שמאל; קדם:מזרח; לכלוך:ניקיון)
סוג הקשר: _____ השאלה המבחינה: _____
12. עיגול:מעגל = _____:_____ (מיתר:קשת; פנקס:עט; קליפה:תפוז)
סוג הקשר: _____ השאלה המבחינה: _____
13. פרפר:חופש = _____:_____ (פרפר:פרח; יונה:שלום; נחש:חופש)
סוג הקשר: _____ השאלה המבחינה: _____

* סדרות מילוליות - השלמת סדרות

בחידות בעמודים הבאים נתונות סדרות של מלים.
סדרה היא קבוצה של מלים המסודרות ברצף מסוים או על-פי כלל מסוים. מתוך מספר מלים נתונות (המצוינות בספרות) יש לבחור את המלה החסרה, המהווה איבר נוסף בסדרה והממשיכה את הרצף או העיקרון של הסדרה.

כדי לבחור את הצורה החסרה יש:

1. להתבונן בסדרה ולאתר את המכנה המשותף של המלים הקיימות, או את הכלל שעל-פיו בנויה הסדרה.
2. לנסח את הכלל, הקשר או העיקרון ולבדוק האם הכלל שנמצא חל על איברי הסדרה הקיימים.
3. להפעיל את החוקיות על כל אחת מהמלים הנתונות לבחירה ולמצוא בשיטת האלימינציה מהי המלה החסרה.

החוק, או המכנה המשותף יכול להיות:

- כולן שייכות לקבוצה מסוימת (בעלי-חיים, פרחים, דברים המצויים בטבע, מושגים של זמן, מקום, רגש, מושגים הקשורים בחיות, בתנועה, וכדו')
- דוגמה: היום, אתמול, עכשיו, מחר, _____ (מושגים הקשורים בזמן)
- שיטת השתנות, כמו השתנות מקל לכבד, לסירוגין, מחצית הסדרה קשורה לגורם אחד והמחצית השניה לגורם אחר וכדו'.

דוגמה 1: כרגע, שלשום, היום, אתמול, היסטוריה, עכשיו (המלים קשורות לסירוגין להווה, או לעבר).

דוגמה 2: אניה, אופניים, סירת-מירוץ, עגלה, צוללת, אוטובוס (לסירוגין: כלי-תחבורה של ים ושל יבשה).

דוגמה 3: נורית, רקפת, מלפפון, צנון, שיף, תפוח (זוגות של פרחי-בר, ירקות, פירות).

יש מקרים שבהם ניתן למצוא יותר מחוק אחד, ואז מתאימים להשלמת הסדרה פריטים אחדים, כלומר, יש מספר פתרונות אפשריים.

מומלץ להשתדל למצוא את הפתרון הקרוב ביותר מבין המלים המוצעות.

בדפים הבאים מופיעים דפי עבודה - הפתרונות נמצאים בחוברת נפרדת.

* חידות אלה דורשות רמה גבוהה של הכללה, ותלמידים רגילים עשויים להתקשות.
החידות מומלצות לתלמידים מתקדמים.

* מציאת המלה החסרה

בכל אחת מן החידות הבאות תופיע קבוצה של מלים, שחסרה בה מלה אחת. המלים ערוכות בשורה לפי כלל (חוק) מסוים. עליך למצוא כלל זה ועל-פיו לבחור, מתוך קבוצת המלים המוצעת לך לבחירה, את המלה החסרה. רשום את המספר המופיע לפני אותה מלה, ורשום גם מהו הכלל שעל-פיו ערוכה שרשרת המלים.

דוגמה:

מכונית   כלב   אופנוע   ?   מטוס   תוכי
(1. אריה, 2. חתול, 3. אניה, 4. פיל, 5. רכבת)
סיפרת המלה החסרה: 2. הכלל: כלי-תחבורה וחיות-בית לסירוגין.

1. חלילית   ?   סכסופון   גיטרה   חצוצרה   צ'לו
(1. כינור, 2. חליל, 3. קלרניט, 4. כלי-הקשה, 5. כלי-מיתר)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
2. כוסית   ?   כד   דלי   אמבטיה   בריכת-שחייה
(1. קערה, 2. צלחת, 3. ספל, 4. כיור, 5. קומקום)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
3. גרעין   פרי   ענף   עץ   שורה   ?
אדם   (1. חורשה, 2. מטע, 3. יער, 4. עלים, 5. גזע)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
4. חליפה   שעון   מכנסיים   ?   מקטורן   לוח-ספרות
(1. שעון מעורר, 2. גרביים, 3. מחוג, 4. חולצה, 5. אפודה)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
5. עכשיו   כאן   אז   ?   היום   למעלה
(1. שם, 2. מתי, 3. עתה, 4. תמיד, 5. למטה)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
6. ארוך   קצר   צר   רחב   עמוק   ?
(1. גדול, 2. רחוק, 3. רדוד, 4. קטן, 5. גבוה)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
7. ?   רקפת   גזר   צנון   תפוח   אפרסק
(1. לימון, 2. כרובית, 3. ארז, 4. כלנית, 5. שזיף)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:

8. שלום מריבה סבלנות עצבנות ? מאבק
(1. שקט, 2. שמש, 3. מוות, 4. חלל, 5. עצב)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
-
9. עץ מערה הרים אבן ? פרח
(1. בית, 2. פחם, 3. פסולת, 4. נייר, 5. גלגל)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
-
10. הגיוני ? ניתוח עצוב מחשבה אינטואיטיבי
(1. אינטלקט, 2. חכם, 3. ערמומי, 4. תכנון, 5. אהבה)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
-
11. כרגע היסטוריה עכשיו אתמול ? לפני שנים
(1. חלף, 2. זכרון, 3. בתחילת המאה הזאת, 4. היום, 5. שלשום)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
-
12. כסף חלום מזון פיות ? טיסה לשמש
(1. מיטה, 2. מכשפה, 3. ביקור מחר במאדים, 4. מטאטא עץ, 5. רוח רפאים)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
-
13. אוטובוס אניה אופניים ? עגלה מפרשית
(1. קטנוע, 2. סירת-מנוע, 3. סירת-משוטים, 4. מעבורת, 5. תלת-אופן)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
-
14. ציפור צב מטוס ? טיל מכונית-מירוץ
(1. מסוק, 2. מצנח, 3. יתוש, 4. אוטובוס, 5. צבי)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
-
15. קריאה מספוא אמנות טרף מלים ?
(1. חשיבה, 2. שנת-חורף, 3. טכנולוגיה, 4. כסף, 5. בית)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
-
16. זמן רוח נהר אלקטרון ? קול
(1. בית, 2. הר, 3. שקט, 4. אור, 5. דעה-קדומה)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
-
17. חלב ? חמאה סוכריה זכוכית יהלום
(1. שמנת, 2. כסף, 3. אבן, 4. מלח, 5. מים)
סיפרת המלה החסרה: הכלל:
-

תרגיל סיכום יצירתי

התלמידים יתחלקו לזוגות או לשלושות. כל תלמיד יחבר "מבחן" לחברו או לחבריו.

המבחן יכיל תרגילים מהסוג שהיכרנו עד עתה:

שני תרגילים שבהם יש להשלים מלים החסרות במשפט.

שני תרגילים שבהם יש למצוא מלה או מלים שהם יוצאי-דופן בתוך קבוצה נתונה של מלים, אשר להן מכנה משותף.

שני תרגילים שבהם יש למצוא צמד מלים המתייחסות זו לזו כמו המלים בצמד מלים נתון (אנלוגיה מילולית - מציאת יחסים, קשרים).

שני תרגילים שבהם יש לבחור מלה או מושג (מתוך רשימת הצעות) החסרים להשלמת סדרת מלים, אשר יש בה חוקיות מסוימת.